

HAJ ZIYORATI VA UNI ADO ETISHNING QOIDALARI

Hikmatullayeva Dilbar

Navoiy Innovatsiya Universiteti

Islom tarixi yo'nalishi I-bosqich magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17788565>

Annotatsiya: Ushbu tezisdagi Islom dinining muhim ruknlaridan biri bo'lgan Haj ibodatining mohiyati, uning ado etilish tartiblari, rasmiy va diniy talablar hamda zamonaviy sharoitlarda Haj ziyoratini tashkil etish jarayonlari yoritiladi. Tadqiqotda Hajning tarixiy asoslari, bosqichma-bosqich bajariladigan amallari, Hojilar uchun qo'yilgan shartlar, shuningdek O'zbekistonda Haj safarini tashkillashtirishda amalga oshirilayotgan islohotlar haqida ilmiy tahlil beriladi. Mazkur ish Haj ibodatining ijtimoiy, ma'naviy ahamiyati va musulmon jamiyatidagi o'rni bilan bog'liq xulosalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Haj, Umra, Ihram, Tavof, Sa'y, Arafot, Mino, Jamarot, shariat qoidalari, ziyorat, Islom ibodati, diniy marosimlar, hojilar, ma'naviy poklanish.

Kirish qismi. Islom dinida Haj ibodati musulmonlarning besh farzidan biri bo'lib, har bir aqlli, balog'atga yetgan, safarga qurbi yetadigan musulmon uchun umrida bir marta ado qilinishi farzdur. Haj ziyorati ming yillardan beri musulmon ummatining birligi, birdamligi va ma'naviy poklanishining ramzi sifatida shakllangan.

Zamonaviy davrda Hajga borish jarayoni davlat tomonidan muvofiqlashtirilishi, tibbiy ko'rik, rasmiy ro'yxatga olish, parvozlar va ziyorat davomida xavfsizlikni ta'minlash kabi tizimlar orqali yanada qulay tashkil etilmoqda.

O'zbekistonda mustaqillikdan so'ng Haj va Umra safarlarini amalga oshirish imkoniyatlari kengaydi. Har yili yuz minglab fuqarolarning navbat asosida ziyoratga borishini tashkil etish, ular uchun qulay sharoit yaratish, diniy ma'rifat berish ishlari izchil davom ettirilmoqda.

Asosiy qism.

1. Haj ibodatining diniy-huquqiy asoslari

Haj Qur'onda ko'plab oyatlar va Payg'ambarimiz (s.a.v) hadislarida bayon qilingan muhim ibodatdir. Unda insonning tavozesi, irodasi, sabri va Allohga bo'lgan bo'ysunishi namoyon bo'ladi. Hajni ado etish uchun muayyan shartlar mavjud: musulmon bo'lish, aqli raso bo'lish, balog'atga yetgan bo'lish, moliyaviy imkoniyatga ega bo'lish va safarga layoqatli bo'lish.

2. Haj ibodatining asosiy amallari

Haj bir necha bosqichlarda ado etiladi:

- 1. Ihramga kirish** – Hojilar uchun muqaddas holat bo'lib, maxsus kiyim kiyish va niyat qilish orqali boshlanadi.
- 2. Ka'bani tavof qilish** – Baytullohni yetti marta aylanish.
- 3. Safo va Marva o'rtasida sa'y qilish** – Ibrohim (a.s.) oilasi xotirasiga bag'ishlangan amal.
- 4. Arafotda turish** – Hajning eng muhim rukni, Arafotda bir muddat turish farz hisoblanadi.
- 5. Mino va Jamarotdagi amallar** – Shaytonga tosh otish, qurbonlik qilish va soch oldirish jarayonlari.
- 6. Tavofuz-ziyosat** – Hajning yakuniy ruknlaridan biri.

Mazkur amallar haqiqiy ma'noda hojining ruhiy poklanishi, sabr-toqatini oshirishi va iymonini mustahkamlashga xizmat qiladi.

3. O'zbekistonda Hajni tashkil etish tizimi

Mustaqillikdan so'ng O'zbekistonda Haj safarini tartibli tashkil etish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi. Diniy qo'mita, maxsus ziyorat kompaniyalari va tibbiyot xodimlari hamkorligida har yili minglab hoji nomzodlari ro'yxatga olinadi, o'qitiladi va tibbiy jihatdan tayyorlanadi.

Bugungi kunda elektron navbat tizimi, transport-logistika imkoniyatlarining kengaytirilishi, tibbiy xizmatlarning yaxshilanishi va xavfsizlik choralari Haj safarining yanada qulay o'tishiga yordam bermoqda. Ziyoratchilar uchun ma'rifiy darslar, Haj qo'llanmalari va onlayn platformalar orqali tushuntirish ishlari yo'lga qo'yilgan.

4. Hajning ijtimoiy va ma'naviy ahamiyati

Haj ibodati musulmon jamiyatida birlik, birodarlik va bag'rikenglikning yuksak ko'rinishidir. Dunyoning turli mamlakatlaridan kelgan millionlab odamlarning bir joyga jamlanishi, ularda taqvo, poklik, mehr-oqibat va o'zini o'zgartirishga bo'lgan intilishlarni kuchaytiradi. Haj insonning nafsini tiyib, sabrini mustahkamlaydi, gunohlardan poklanishiga sabab bo'ladi va jamiyatda axloqiy barkamollikni oshiradi.

Xulosa. Haj ibodati musulmonlarning ma'naviy hayotida o'ta muhim o'rin tutadi. Uning ado etilishida qat'iy diniy qoidalar, an'anaviy amallar va zamonaviy tashkiliy jarayonlar uyg'unlashib borayotganligi kuzatiladi. O'zbekistonda ziyoratchilarga yaratilgan sharoitlar, elektron tizimlar, tibbiy va ma'rifiy xizmatlarning rivojlanishi Haj safarining xavfsiz, tartibli va ma'noli o'tishiga xizmat qilmoqda. Haj o'z mohiyatiga ko'ra insonni poklaydigan, jamiyatda axloqiy qadriyatlarni mustahkamlaydigan buyuk ibodatdir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Qur'oni Karim va sahih hadislar to'plami.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Haj va Umraning tashkiliy masalalari bo'yicha qarorlari.
3. Abdulaziz Mansur. *Haj va Umra qo'llanmasi*, Toshkent.
4. Xalilov M. *Islom marosimlari va ularning mohiyati*, Toshkent.
5. O'zbekiston Musulmonlari Idorasi ma'lumotlari va yillik hisobotlari